VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Vastaus

Julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekninen toiminto
erityisasiantuntija
Olli-Pekka Rissanen

VM/9/11/2015

09.11.2015

Viite

Valtiovarainvaliokunnan Kunta- ja terveysjaoston kuulemisessa 22.10.2015esitetty kysymys.

Valtiovarainvaliokunnan Kunta- ja terveysjaosto

Valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaoston kuulemisessa 22.10. 2015 esitettiin seuraava kysymys, johon valtiovarainministeriöltä pyydettiin kirjallista vastausta: Miten edetään sähköisten tunnistautumisratkaisujen osalta erityisesti niiden henkilöiden kohdalla, joilla ei ole tai he eivät saa verkkopankkitunnuksia sen vuoksi, että heistä ei ole ole tietoja väestötietojärjestelmässä, esimerkiksi pakolaiset ja turvapaikanhakijat.

Vastauksena kysymykseen sähköisen tunnistautumisratkaisun etenemisestä valtiovarainministeriö esittää seuraavaa:

Suomi on valinnut ja menestyksellä toteuttanut sähköisessä tunnistamisessa avointa lähestymistapaa, joka perustuu avoimilla markkinoilla olevien tai markkinoille tulevia tunnistamismenetelmien hyödyntämiseen valtion tarjoaman tunnistusvälineen lisäksi. Hallitus antoi 27.11.2014 eduskunnalle hallituksen esityksen 272/2014 laiksi vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain muuttamisesta. Hallituksen esitys hyväksyttiin eduskunnassa 21.1.2015. Esityksen keskeisin muutos oli sähköisen tunnistuspalveluiden tarjoajien välisen luottamusverkoston perustaminen ja sähköisesti todennettavan henkilöllisyyden sitominen väestötietojärjestelmästä löytyviin henkilötietoihin. Henkilöllisyys voidaan todentaa sähköisesti yksityisten toimijoiden markkinoille tuottamilla välineillä.

Luottamusverkoston yhteisten käytäntöjen ja pelisääntöjen luominen on loppusuoralla ja tavoitteena on saada ne luotua siirtymäajan puitteissa. Tässä yhteydessä on myös ollut esillä vahvojen tunnisteiden saaminen kaikille Suomen kansalaisille ja muille niihin oikeutetutuille. Yhdeksi ongelmaksi on muodostunut luottotietojen menetys, koska tunnisteet on tällä hetkellä sidottu asiakassuhteeseen. Tämän ongelman todellista laajuutta ei ole tiedossa, koska sekä pankeilla että mobiilioperaat-

toreilla on menettelyjä, joilla luottotiedot menettänyt voi saada tunnisteet käyttöönsä. Esimerkiksi Nordealla on niin sanottu prepaid sähköinen tunnus, joka on luotu jo 2001 osana valtionhallinnon kilpailuttamaa pankkisopimusta. Sen kustannus on 30 euroa vuodessa. Mobiilioperaattoreilla on vastaavasti käytössä takuumaksujärjestelmä.

Maksuhäiriömerkinnästä ei toimijoiden mukaan automaattisesti seuraa tunnisteiden menettäminen. Suomessa on tällä hetkellä noin 370 000 henkilöä, jolla on maksuhäiriömerkintä. Tarkkaa kuvaa, kuinka moni näistä on kokonaan estynyt saamasta sähköisen tunnistamisen välineen, ei ole. Julkisuudessa asiaa on tarkasteltu yksittäisten tapausten kautta. Esimerkiksi pankkitunnisteita on 1.5 kertaa Suomen väestö, joten yhden pankin kieltäytyessä, voi olla mahdollista saada tunniste toisesta pankista, jossa asiakassuhde on kunnossa.

Tunnistusvälineiden esteettömyydessä on eroja ja esimerkiksi pankkien käyttämät tunnuslukulistat eivät ole näkövammaisille esteettömiä. Mobiililaitteisiin tarjottavat ratkaisut voivat tuoda tähän ratkaisuja. Samalla ollaan rakentamassa toisen puolesta asiointia mahdollistavaa sähköistä ratkaisua (ROVA). Valtiovarainministeriön arvion mukaan uudet teknologiat ja toisen puolesta asiointi luovat useille erityisryhmille mahdollisuuden sähköiseen asiointiin.

Valtion jakamassa henkilökortissa on siru ja sillä kansalaisvarmenne, jota voidaan käyttää ainakin julkisen hallinnon palveluissa. Sen käytettävyys on rajallinen, koska sille sopivia laitteita ei juuri ole ja esimerkiksi kirjastoissa käytössä olevissa laitteissa sopivia kortin lukijoita ei juuri ole. Sen käyttö yksityisissä palveluissa on myös rajallista. Tämän takia valtiovarainministeriö katsoo, että ratkaisua on syytä edelleen hakea yhdessä yksityisen sektorin toimijoiden kanssa, jotta erityisryhmillä olisi käytössä mahdollisimman yleiskäyttöiset tunnisteet.

Maahanmuuttajille voidaan vahvat sähköiset tunnisteet luovuttaa viranomaisen asiakirjaa vastaan. Tämä luonnollisesti edellyttää, että viranomaisella on ollut mahdollisuudet toisen maan asiakirjoista tai muuten vahvistaa maahanmuuttajan henkilöllisyys riittävällä tasolla. Tätä ollaan nopeuttamassa useilla toimenpiteillä. Henkilökorttilakia ollaan uudistamassa ja samalla pyritään luomaan edellytykset, että henkilökortti voidaan luovuttaa aikaisemmin. Henkilötunnuksen luomista maahan muuttaville, täällä työskenteleville tai opiskeleville pyritään nopeuttamaan. Nyt näille henkilöille luodaan väliaikaisia henkilötunnuksia eri järjestelmiin. Maahanmuuttovirasto pyrkii edelleen nopeuttamaan turvapaikanhakijoiden hakemusten käsittelyä. Hankerahoitus tähän on budjettikäsittelyssä.

Parhaillaan sisäministeriön lähettämällä lausuntopyyntökierroksella on hallituksen esitys eduskunnalle henkilökorttilaiksi ja laiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Esitetyillä lainmuutoksilla edistettäisiin lisäksi ulkomaalaisten kotoutumista mahdollistamalla ulkomaalaisen henkilökortin myöntäminen kaikille jatkuvan oleskeluluvan ja kotikunnan Suomessa saaneille ulkomaalaisille, vaikka heillä ei olisi ennestään luotettavaa henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa. Henkilökorttia voisi käyttää henkilöllisyyden osoittamiseen erilaisissa asiointitilanteissa. Tavoitteena on myös lyödä nykyistä kiinteämpi yhteys henkilökortin voimassaolon ja oleskeluluvan tai muun oleskeluoikeuden voimassaolon välille. Ulkomaalaisen henkilökortin myöntämiseen liittyvillä muutoksilla mahdollistettaisiin kaikkien jatkuvaluontoisen oleskeluluvan saaneiden ulkomaalaisten henkilöllisyyden

osoittaminen erilaisissa asiointitilanteissa ja tältä osin pääsy esimerkiksi pankkipalvelujen tai muiden henkilöllisyyden todentamista edellyttävien palveluiden piiriin. Ulkomaalaisen henkilökortin katsotaan täyttävän rahanpesulain asettamat vaatimukset henkilöllisyyden todentamiselle.

Pankkien täytyy ottaa tunnisteita luovuttaessaan huomioon myös muu pankkisääntely. Siellä on osin tiukempia vaatimuksia asiakassuhteelle kuin sähköisen tunnistamisen laissa. Toisaalta peruspankkipalveluja koskevaa direktiiviä ollaan uudistamassa. Sen keskeisiä tavoitteita on verkkopankkipalveluiden takaaminen kaikille. Siitä ei ole vielä päätöksiä, miten tämä tulee vaikuttamaan sähköiseen tunnistamiseen. Tuleeko näistä verkkopankkitunnisteista myös yleiskäyttöisiä sähköisiä tunnisteita.

Sähköisen tunnistamisen alueella on menossa useita samanaikaisia uudistuksia, joissa kaikissa on pyritty huomioimaan erityisryhmien tarpeet. Asia tulee edelleen seurata ja tarvittaessa luoda järjestelyjä, joissa esimerkiksi osana toimeentulotukea voidaan kaikille kansalaisille taata mahdollisuus sähköisiin tunnisteisiin.

Helsinki 9.11.2015